

Huvudman

Praktiska Sverige AB
Organisationsnummer 556257-5786
epost@praktiska.se

Beslut

Datum 2025-02-14
Dnr 2024:1899
Sida 1 (14)

Ärendet

Tillsyn av gymnasieskolan Praktiska Gymnasiet Örnsköldsvik i Örnsköldsviks kommun.

Beslut

Föreläggande vid vite

Skolinspektionen förelägger med stöd av 26 kap. 10 och 27 §§ skollagen (2010:800) Praktiska Sverige AB att vid vite av 8 500 000 kronor senast den **12 september 2025** ha vidtagit nedan angivna åtgärder för att avhjälpa påtalade brister. De vidtagna åtgärderna ska senast samma dag skriftligen redovisas till Skolinspektionen.

Skolinspektionen bedömer att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande.

Om Praktiska Sverige AB inte följer detta föreläggande kan Skolinspektionen ansöka hos förvaltningsrätten om utdömande av vitet. Därutöver kan frågan om återkallelse av godkännande för Praktiska Sverige AB som huvudman att bedriva gymnasieskola att aktualiseras (26 kap. 13 § skollagen). Att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande innebär även att återkallelse av godkännande kan bli aktuellt trots att föreläggandet följts, om det uppstår nya allvarliga brister i verksamheten inom två år från detta föreläggande (26 kap. 15 § skollagen).

Beslutet om föreläggande vid vite gäller omedelbart enligt 26 kap. 10 § tredje stycket skollagen.

Beslutet om föreläggande vid vite får enligt 28 kap. 2 § skollagen överklagas, se bilagan.

Praktiska Sverige AB ska vidta följande åtgärder

1. Se till att skaffa platser för det arbetsplatsförlagda lärandet (apl) där det centrala innehållet, i de kurser eller delar av kurser som förläggs till apl, kan genomföras så att eleverna kan utveckla yrkeskunskaper och en yrkesidentitet. Detta gäller bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning husbyggnad och mark och anläggning samt naturbruksprogrammet, inriktning djurvård. En förteckning över apl-platser för samtliga elever i årskurs 2 och 3 på dessa program, samt kontaktuppgifter till aktuella arbetsplatser, ska ges in i samband med huvudmannens redovisning av

vidtagna åtgärder. (16 kap. 16 § skollagen och 4 kap. 12 § gymnasieförordningen [2010:2039])

2. Se till att rektorn, efter samråd med aktuell arbetsplats, fattar beslut om vilka hela eller delar av kurser i utbildningen som ska förläggas till arbetsplatser. Besluten ska vara tydligt kopplade till innehållet i ämnes- och kursplanerna och det ska framgå vilka kursmoment som förlagts till apl. Besluten ska fattas innan det arbetsplatsförlagda lärandet påbörjas och ska dokumenteras. Besluten samt uppgift om när och med vem samråd har skett avseende respektive arbetsplats ska ges in i samband med huvudmannens redovisning av vidtagna åtgärder. (4 kap. 12 § gymnasieförordningen [2010:2039])

Redovisning av åtgärder

Redovisningen av de vidtagna åtgärderna skickas via e-post till skolinspektionen.lund@skolinspektionen.se, eller per post till Skolinspektionen, Box 156, 221 00 Lund. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för ärendet (dnr 2024:1899) i de handlingar som sänds in.

Om ärendet

Skolinspektionen har utifrån uppgifter om eventuella missförhållanden gällande området undervisning och lärande inlett en tillsyn av Praktiska Gymnasiet Örnsköldsvik i Örnsköldsviks kommun.

I tillsynen har Skolinspektionen kontrollerat om verksamheten vid Praktiska Gymnasiet Örnsköldsvik följer gällande bestämmelser om utbildningens innehåll avseende arbetsplatsförlagt lärande. Tillsynen har avsett bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning husbyggnad och mark och anläggning samt naturbruksprogrammet, inriktning djurvård. Eleverna på dessa program går gymnasial lärlingsutbildning. Vidare har tillsynen begränsats till att endast avse yrkeskurserna för dessa program.

Tillsynen har genomförts genom intervjuer med elever, lärare och rektorn samt genom verksamhetsobservationer mellan den 24 september 2024 och den 27 september 2024. Intervjuer via telefon har även genomförts med apl-handledare den 18 september 2024 och en kompletterande intervju med rektorn har hållits den 27 november 2024. Som en del av tillsynen har även dokumentation granskats, bland annat dokument som benämns timplaner, förteckning över elevernas placering vid apl och klasscheman. Huvudmannen har även inkommit med yttrande den 11 november 2024 samt den 3 december 2024. Huvudmannen har vidare besvarat ytterligare frågor från Skolinspektionen via telefon, vilket framgår av tjänsteanteckning av den 5 december 2024. Huvudmannen har yttrat sig över allt material av betydelse för beslutet.

Motivering av beslutet

Skolinspektionen redogör först för de omständigheter som framkommit i tillsynsutredningen och som ligger till grund för myndighetens bedömning, därefter anges de bestämmelser som tillämpas och slutligen redovisar Skolinspektionen sin bedömning i det här fallet.

Huvudmannen ansvarar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen, föreskrifter som har meddelats med stöd av skollagen och de bestämmelser för utbildningen som kan finnas i andra författningar (2 kap. 8 § skollagen). Vidare ska huvudmannen se till att nödvändiga åtgärder vidtas om det framkommer att det finns brister i verksamheten (4 kap. 7 § skollagen).

Föreläggande vid vite

Elevernas arbetsplatsförlagda lärande

Omständigheter som ligger till grund för bedömningen

Genomförande av apl på arbetsplatser

Av inkommen information samt intervjuer med lärare och elever framgår bland annat att eleverna vid såväl bygg- och anläggningsprogrammet som naturbruksprogrammet är lärlingar i årskurs 2 och 3. Eleverna har under årskurs 1 inget arbetsplatsförlagt lärande. Skolinspektionen har tagit del av förteckningar över elevernas apl-placeringar för läsåret 2023/24 samt 2024/25. Av underlaget framgår att majoriteten av eleverna innevarande läsår har sina placeringar i 20 veckor eller mer på samma arbetsplats. I intervju med elever framkommer att flera av eleverna anser att deras apl-placeringar inte är relevanta i förhållande till de yrkeskurser de läser detta läsår. Flera elever uttrycker att de, på grund av att de inte har adekvata apl-platser, inte kommer att hinna lära sig allt de ska. De kommer att få sin yrkestitel, men bara på pappret då de inte har lärt sig tillräckligt för att kunna utöva yrket. Eleverna uppger vidare att de elever som gick ut utbildningen förra läsåret kände likadant.

Naturbruksprogrammet, inriktning djurvård

Tre av eleverna som går i årskurs 2 respektive årskurs 3 på naturbruksprogrammet inriktning djurvård, berättar att de har apl-placering på arbetsplatser som saknar djur där de i stället får arbeta med klassiskt butiksarbete. Dessa elever uppger att de huvudsakliga arbetsuppgifterna består i att stå i kassan, plocka fram varor, sätta upp

kampanjer samt prissätta varor. När Skolinspektionen ställer frågor kring det centrala innehållet i yrkeskurserna som eleverna ska genomföra på apl-platserna uppger eleverna att de, på grund av att det saknas djur på arbetsplatserna, knappt kan genomföra något av det centrala innehållet i dessa kurser.

Två andra elever som går i årskurs 2 respektive årskurs 3 på naturbruksprogrammet inriktning djurvård, berättar att de har apl-placering på ett hunddagis. Eleverna berättar att hunddagiset endast sysslar med rastning av hundar. En av eleverna berättar att hen visserligen får viss insikt i hundvård men att det hen får göra på sin apl-plats har liten koppling till kursinnehåll i övrigt. I intervju med apl-handledaren på hunddagiset framkommer att eleverna får hämta upp hundar i bil, rasta hundarna i skogen samt hålla hundarna i koppel. Handledaren uppger att hunddagiset kan erbjuda begränsade arbetsuppgifter och att det är svårt att erbjuda centralt innehåll i exempelvis kurserna "djuren i naturbruket", "djurhållning" samt kurser som behandlar djurens sjukvård. Handledaren berättar att hen förmedlat till skolan att det är mycket lite av sådant innehåll som arbetsplatsen kan erbjuda.

Lärarna som ansvarar för inriktningen djurvård uppger i intervju att de apl-platser som är förlagda till butik inte fullt ut är relevanta i förhållande till det kursinnehåll som eleverna ska få. Lärarna uppger att apl-placeringen på ett hunddagis inte heller är helt relevant även om eleverna får lära sig mycket om hundar där. Det som vissa av eleverna uppger angående att de inte träffar djur på sina arbetsplatser stämmer enligt lärarna. Lärarna uppger att om inriktningen på utbildningen varit lantdjur och inte smådjur hade skolan kunnat hitta relevanta apl-platser. Lärare uppger att de lyft problematiken ett flertal gånger med den tidigare skolledningen. En lärare uppger att hen tidigare hade hundkurser där eleverna aldrig fick se en hund. På frågan om skolan i dagsläget kan säkerställa att eleverna får allt centralt kursinnehåll i yrkeskurserna de läser svarar lärarna nej.

Av ingiven apl-förteckning över elevernas apl-placeringar för läsåret 2023/24 framgår att flera elever då hade placering i bland annat samma butiker som de som nämns ovan. Vidare uppger lärare i intervju att de elever på naturbruksprogrammet som tog studenten våren 2024 var väldigt besvikna på sin utbildning. Lärarna menar att skolan har bättre kontroll över utbildningen för de elever som går på naturbruksprogrammet idag i förhållande till hur det såg ut tidigare. Lärarna uppger dock att skolan befinner sig i en uppbyggnadsfas där de håller på att bygga upp en verksamhet som möter gällande krav.

Bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning husbyggnad

Några elever som går bygg- och anläggningsprogrammet inriktning husbyggnad berättar att de har relevanta apl-placeringar i förhållande till sin utbildning och upplever att de på arbetsplatserna får del av det centrala kursinnehållet som ska ges i yrkeskurserna.

En elev som går i årskurs 3 på bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning husbyggnad, uppger dock i intervju att hen har apl-placering i en butik hela läsåret. Eleven berättar vidare att arbetsplatsen är en handelsplats som inte är inriktad mot byggvaror och att eleven inte får arbeta alls med husbyggnation utan endast med försäljning. Eleven uppger att hen lär sig hur man bemöter kunder, packar upp varor och pallar samt kör palldragare. När Skolinspektionen ställer frågor kring det centrala innehållet i de kurser som eleven läser detta läsåret uppger eleven att hen inte kan göra något av det som ingår i det centrala innehållet på arbetsplatsen. Ansvarig lärare för inriktningen husbyggnad har i intervju bekräftat att eleven är placerad i en butik för bland annat trädgårdsmaterial. Läraren berättar att detta av olika skäl är en nödlösning. Läraren uppger vidare att hen söker efter lösningar så att eleven ska få adekvat innehåll kopplat till den utbildning eleven går.

En annan elev som går i årskurs 2, på bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning husbyggnad, uppger i intervju att hen har apl-placering på en brädgård där hen endast får arbeta med att kapa material och lägga det i hyllor. När Skolinspektionen ställer frågor kring det centrala innehållet i yrkeskurserna som eleven läser detta läsåret svarar eleven att hen inte kan arbeta med majoriteten av detta innehåll på sin arbetsplats. Eleven berättar att hen inte känner att det hen gör på arbetsplatsen gör att hen får en utbildning som leder till att hen blir husbyggare. Ansvarig lärare uppger i intervju att eleven är på arbetsplatsen för att hen ska få lära sig mer om material och öva på det. Läraren uppger vidare att arbetsplatsen inte kan erbjuda flera delar av det centrala innehållet utan främst det som rör materialkännedom. Läraren berättar att det varit svårt att hitta adekvata apl-platser eftersom byggbranschen störttykt men hen hoppas kunna hitta en ny apl-placering till eleven efter jullovet.

Ansvarig lärare för inriktningen husbyggnad uppger att avseende eleverna som är på en butik respektive en brädgård så har hen en plan för att täcka upp för det centrala innehållet som eleverna inte kan få på sina apl-placeringar. Läraren planerar att i slutet av året kontrollera med eleverna vilka delar som saknas och sedan erbjuda detta i skolan. Exempelvis ska eleverna få bygga ett halvt hus i skolans byggsal. Rektorn har i intervju uppgett att lärarens plan avseende att erbjuda missade kursmoment i slutet av året inte är förankrad hos rektorn. Rektorn anser inte att det är möjligt att kompensera allt bortfall i slutet på året. Skolan måste, enligt rektorn, ge

eleverna det som var och en har rätt till enligt det centrala innehållet. Rektor uppger att en bättre lösning hade varit att skolan ordnade ett rullande apl-schema i vissa fall, för att eleverna ska få sin utbildning.

Bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning mark och anläggning

Majoriteten av de elever som läser bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning mark och anläggning uppger i intervju att de har relevanta apl-placeringar i förhållande till det centrala innehållet i yrkeskurserna de läser detta läsår.

En elev som läser bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning mark och anläggning, årskurs 2, uppger dock i intervju att hen inte har en relevant apl-placering då hen är placerad på en betongfabrik. Arbetsuppgifterna består av att arbeta med betong på olika sätt vilket inte går att koppla till inriktningen mark och anläggning. Eleven berättar att hen vill lära sig att köra traktor och hjullastare, men hen har inte fått information om att hen ska få lära sig detta på sin apl-plats.

Läraren som ansvarar för inriktningen mark och anläggning uppger att eleven med placering på en betongfabrik måste byta apl-plats. Läraren kommer att se till att eleven får en annan apl-plats som kan erbjuda adekvata arbetsuppgifter utifrån kursernas centrala innehåll. Läraren uppger vidare att skolan säkerställer att eleverna får hela kursinnehållet i samtliga kurser som ingår i utbildningen genom att komplettera det som eleverna gör på sina apl-platser med riktade studiebesök på olika arbetsplatser.

Rektors säkerställande av den apl-förlagda undervisningen

På fråga om hur rektorn säkerställer att eleverna kan genomföra den apl-förlagda undervisningen svarar rektorn att hen säkerställer det genom att i samråd med lärarna titta på målen för kurserna i naturbruksprogrammet och bygg- och anläggningsprogrammet samt genom att besöka apl-platser och samtala med handledare. Rektor uppger i intervju att hen är medveten om att det finns apl-platser som inte kan erbjuda relevant kursinnehåll och att elevernas kritik gällande apl-placeringarna är berättigad.

Rektorn uppger vidare att det finns många bra apl-platser men att det på framförallt naturbruksprogrammet behöver ordnas fler och annorlunda platser för att säkerställa att eleverna får det centrala innehållet på apl-platserna. Det kan också, enligt rektorn, bli aktuellt att elever byter platser med varandra. Rektorn uppger att det finns kurser där skolan i dagsläget inte kan säkerställa att eleverna får alla moment som de har rätt till på sina apl-placeringar. Rektorn anser att lärarna behöver pedagogisk ledning i hur de ska arbeta med apl-platserna. Rektorn uppger att det i dagsläget inte är säkerställt att samtliga elever får hela sin utbildning, men rektors ambition är att säkerställa detta framåt. Rektorn uppger vidare att utifrån

de apl-placeringar som vissa elever har i nuläget kan eleverna inte få allt kursinnehåll, men om eleverna byter apl-placeringar kommer det att gå att lösa. Rektorn uppger att hen ska se till att detta sker.

Beslut om kurser som ska förläggas till elevernas arbetsplatsförlagda lärande

Av ingivna dokument som benämns timplaner framgår i vilken utsträckning varje yrkeskurs är förlagd till apl. Avseende de nu granskade programmen är majoriteten av de yrkeskurserna under läsåret 2024/2025 förlagda till 70% eller mer till apl. Rektorn har i intervju uppgett att det inte finns några andra beslut eller någon annan dokumentation som rör vilka kursmoment som ska förläggas till apl, utöver det som framgår av dokumenten som benämns timplaner. Skolinspektionen har gett huvudmannen möjlighet att komma in med eventuell ytterligare dokumentation kring vilka kursmoment som ska förläggas till apl men någon sådan dokumentation har inte getts in.

Vad gäller arbetet med att bestämma vilka kursmoment som ska förläggas till apl uppger huvudmannen att detta sker genom en dialog mellan ansvarig lärare och rektorn. Ansvarig lärare gör en egen planering för apl som sedan godkänns av rektorn. Huvudmannen uppger vidare att den planering som lagts avseende hur fördelningen av apl ska ske över innevarande läsår, är beslutad av en tidigare rektor.

Rektorn uppger att lärarna är ansvariga för att knyta arbetsplatser till skolan och att apl-platserna, från och med innevarande läsår, godkänns efter samråd mellan lärare och rektor. Lärarna redogör vid dessa samråd för hur de säkerställer att eleverna får allt centralt innehåll på respektive apl-placering. Rektorn uppger dock att hen inte tror att apl-handledarna får kursinnehållet presenterat för sig. Enligt rektorn måste målsättningen vara att lärarna ska veta vad eleverna kan göra på de apl-platser eleverna placeras på.

En lärare uppger att hen i samband med att apl-platserna ska godkännas tittar på de aktuella företagen och bedömer om eleverna kan få de delar av det centrala innehållet som ska genomföras på arbetsplatserna. Andra lärare berättar i intervju att de i stället under läsårets gång för samtal med apl-handledare, besöker arbetsplatser och samtalar med eleverna för att bilda sig en uppfattning om vilka delar av det centrala innehållet som eleverna får ta del av på sina apl-platser. De delar som apl-platserna inte erbjuder försöker skolan sedan erbjuda i den skolförlagda undervisningen samt genom studiebesök. Lärare berättar att detta ibland medför att kursernas centrala innehåll till största del ges i skolan.

Samtliga intervjuade apl-handledare uppger att de varken känner till vilka kurser eleverna läser detta läsår eller vilka moment i kursernas centrala innehåll som eleverna ska erbjudas på arbetsplatserna. Apl-handledarna berättar att eleverna får utföra de arbetsuppgifter som arbetsplatsen kan erbjuda. Vissa apl-handledare uppger att lärare och rektor besökt arbetsplatserna för att bilda sig en uppfattning om vad eleverna gör på apl-platserna. En apl-handledare uppger att hen varit apl-handledare för eleverna som går naturbruksprogrammet, inriktning djurvård under flera år, att hen som mest har kontakt med de ansvariga lärarna en gång per termin samt att ingen från skolan frågat hen vad eleverna gör på arbetsplatsen eller hur det går för eleverna.

Av intervju med elever framkommer att den övervägande majoriteten inte vet vilka delar av yrkeskurserna som de ska arbeta med när de är ute på sina apl-platser. Elever uppger att vad de får lära sig på arbetsplatsen beror på vad det finns att göra på arbetsplatsen, det styrs inte av kursinnehållet.

Rättslig reglering

Utbildningens utformning och innehåll

I skollagen och gymnasieförordningen anges de nationella programmen i gymnasieskolan samt respektives programs innehåll och omfattning (16 kap. 5 § och bilaga 1 skollagen samt 4 kap. 1 § och bilaga 1 gymnasieförordningen). För varje nationellt program finns examensmål som innehåller mål för programmet (16 kap. 6 § skollagen och förordning om examensmål för gymnasieskolans nationella program (SKOLFS 2010:14).

För varje ämne finns en ämnesplan och utbildningen inom varje ämne ges i form av en eller flera kurser (16 kap. 21 och 23 §§ skollagen)¹ Ämnesplanen ska ge läraren och eleverna utrymme att själva planera undervisningen. Av ämnesplanen framgår ämnets syfte, varje kurs som ingår i ämnet, det centrala innehållet för varje kurs, antalet gymnasiepoäng som varje kurs omfattar och betygskriterier för varje kurs (1 kap. 4 § gymnasieförordningen).

I examensmålen för naturbruksprogrammet anges att programmet är ett yrkesprogram. Efter examen från programmet ska eleverna ha de

¹ Bestämmelsen i 16 kap. 23 § skollagen har ny lydelse från den 15 juli 2022 genom lag 2022:147. Lagen tillämpas den första gången i fråga om utbildning som påbörjas efter den 30 juni 2025. För utbildning i gymnasieskolan ska äldre bestämmelser fortfarande gälla i fråga om utbildning som har påbörjats före den 1 juli 2025.

kunskaper som behövs för att arbeta inom naturbrukssektorn med djurvård, hästhållning, lantbruk, naturturism, skogsbruk eller trädgård. Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper om och färdigheter i att bruka naturen. Naturbruk innefattar de olika verksamheter som nyttjar och förvaltar naturresurser. Med utgångspunkt i praktiskt arbete inom naturbrukets olika yrkesområden ska utbildningen utveckla elevernas förmåga att ta initiativ och lösa problem på ett ansvarsfullt sätt. Under utbildningen ska eleverna utveckla praktiska färdigheter som kopplas till förståelse och reflektion. Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram. Det arbetsplatsförlagda lärandet ska bidra till att eleverna utvecklar yrkeskunskaper och en yrkesidentitet samt reflekterar över yrkeskulturen och blir en del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats. Det arbetsplatsförlagda lärandet kan också ge inblick i företagandets villkor. Examensmålet gäller för både skolförlagd utbildning och lärlingsutbildning. Inriktningen *djurvård* ska ge fördjupade kunskaper om djur för olika ändamål, deras beteende och behov samt samspelet mellan djur och människa. I inriktningen ska eleverna, utifrån ett vetenskapligt synsätt, lära sig att arbeta yrkesmässigt med djur och att sköta djuranläggningar. Inriktningen betonar sambandet mellan tekniska och biologiska kunskaper för en god djurvård. I inriktningen betonas även smittskydd. Inriktningen kan till exempel leda till arbete inom djurens hälso- och sjukvård, med hundar och andra sällskapsdjur, med djur för forskningsändamål, med djurparksdjur eller arbete inom zoofackhandel. (Förordning om examensmål för gymnasieskolans nationella program, SKOLFS 2010:14).

I examensmålen för bygg- och anläggningsprogrammet anges att bygg- och anläggningsprogrammet är ett yrkesprogram. Efter examen från programmet ska eleverna ha de kunskaper som behövs för att arbeta inom något av bygg- och anläggningsbranschens yrken, till exempel som anläggningsarbetare, anläggningsmaskinförare, byggnadsarbetare, byggnadsmålare eller plåtslagare. Utbildningen ska utveckla elevernas kunskaper om och färdigheter i byggnation och anläggning vid till exempel nyproduktion, ombyggnad och renovering. Eftersom bygg- och anläggningsarbete påverkar samhällets infrastruktur och de miljöer man vistas i ska utbildningen ge kunskaper om ett rationellt, säkert och miljömässigt hållbart byggande. Utbildningen ska också ge kunskaper om branschens olika yrken och arbetsprocesser samt om entreprenörskap och företagande, vilket ger en god grund för samverkan på arbetsplatsen och med kunder. Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram. Det arbetsplatsförlagda lärandet ska bidra till att eleverna utvecklar yrkeskunskaper och en yrkesidentitet samt reflekterar över yrkeskulturen och blir en del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats. Det arbetsplatsförlagda lärandet kan också ge inblick i företagandets villkor. Examensmålet gäller för både skolförlagd utbildning och lärlingsutbildning. Inriktningen *husbyggnad* ska ge fördjupade kunskaper i nybyggnation,

reovering och ombyggnation av bostäder och lokaler samt även av broar och andra anläggningskonstruktioner. Inriktningen kan till exempel leda till arbete som betongarbetare, glastekniker, golvläggare, murare eller träarbetare. Inriktningen *mark och anläggning* ska ge fördjupade kunskaper i markarbeten för vägar, järnvägar, husgrunder och yttre miljöer. Inriktningen ska också ge kunskaper i schaktning och materialhantering samt trafik kunskap för arbete med entreprenadmaskiner. Inriktningen kan till exempel leda till arbete som anläggningsmaskinförare eller väg- och anläggningsarbetare. (Förordning om examensmål för gymnasieskolans nationella program, SKOLFS 2010:14).

Arbetsplatsförlagt lärande

Ett yrkesprogram ska innehålla arbetsplatsförlagt lärande. (16 kap. 16 § skollagen)

Arbetsplatsförlagt lärande definieras som lärande på ett program som genomförs på en eller flera arbetsplatser utanför skolan. (1 kap. 3 § gymnasieförordningen)

Arbetsplatsförlagt lärande ska förekomma på alla yrkesprogram i gymnasieskolan i minst 15 veckor. En elev som går gymnasial lärlingsutbildning ska i stället genomföra mer än hälften av denna utbildning som arbetsplatsförlagt lärande. Omfattningen ska då räknas från och med det läsår som eleven påbörjar den gymnasiala lärlingsutbildningen. Varje vecka som genomförs på en arbetsplats ska för en elev i gymnasieskolan anses motsvara 23 timmars garanterad undervisningstid. Huvudmannen får besluta att arbetsplatsförlagt lärande ska finnas på högskoleförberedande program och får då också besluta om i vilken omfattning. Huvudmannen ansvarar för att skaffa platser för det arbetsplatsförlagda lärandet och att detta uppfyller de krav som finns för utbildningen. Rektorn beslutar om hela eller delar av kurser ska förläggas till arbetsplatser och om hur fördelningen över läsåren ska göras. (4 kap. 12 § gymnasieförordningen)²

I förarbeten till bestämmelsen anges att arbetsplatsförlagt lärande är avgörande för att yrkesutbildningen ska få sådan kvalitet, djup och verklighetsförankring att eleverna blir anställningsbara. Regeringen anser att yrkesutbildning handlar om mer än yrkeskunskaper. Det handlar också

² Bestämmelsen i 4 kap. 12 § gymnasieförordningen har ny lydelse från den 1 januari 2023 genom förordning 2022:1105. Förordningen tillämpas första gången i fråga om utbildning som påbörjas höstterminen 2023. Äldre bestämmelser gäller fortfarande för utbildning som har påbörjats före höstterminen 2023.

om att förstå yrkeskulturen och att bli del av yrkesgemenskapen på en arbetsplats för att utveckla en yrkesidentitet. Därför anser regeringen att den nuvarande benämningen arbetsplatsförlagd utbildning bör bytas mot arbetsplatsförlagt lärande. Regeringens uppfattning är att den arbetsplatsförlagda delen av en yrkesutbildning är så avgörande för kvaliteten att utbildningen i normalfallet inte bör anordnas om apl inte kan tillhandahållas under överskådlig tid. Tillgången på apl-platser varierar dock från år till år. Förutsättningarna kan snabbt ändras för en arbetsgivare som träffat avtal om apl med en huvudman. Regeringen bedömer därför att om apl-platser försvinner på grund av händelser som huvudmannen inte kunnat förutse då eleven togs emot till en utbildning, bör huvudmannen även fortsättningsvis kunna förlägga motsvarande del av utbildningen till skolan. Att en elev har fått bevis om yrkesexamen ska vara en garanti för att eleven har en gedigen grundläggande yrkesutbildning på en erkänd nivå (prop. 2008/09:199, s. 63 f. och 114 och prop. 2009/10:165, s. 793 f.).

Rektorns ansvar

Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov. Rektorn fattar i övrigt de beslut och har det ansvar som framgår av särskilda föreskrifter i denna lag eller andra författningar. Rektorn får uppdra åt en anställd eller en uppdragstagare vid förskole- eller skolenheten som har tillräcklig kompetens och erfarenhet att fullgöra enskilda ledningsuppgifter och besluta i frågor som avses i första stycket, om inte annat anges (2 kap. 10 § skollagen).

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det arbetsplatsförlagda lärande som förekommer inte uppfyller de krav som finns för utbildningen. Skolinspektionen konstaterar att apl inte alltid genomförs så att eleverna utvecklar yrkeskunskaper och en yrkesidentitet. Utredningen visar att elevernas utbildning på apl inte alltid utgår från ämnets syfte och behandlar centralt innehåll i kurser eller delar av kurser som förlagts till APL. Trots detta har majoriteten av yrkeskurserna förlagts till 70% eller mer till dessa arbetsplatser. De aktuella yrkesprogrammen ska kunna leda till arbete inom djurvård, husbyggnation samt mark och anläggning. Flertalet elever uppger i intervju att de med nuvarande apl-placeringar inte känner att de kommer att bli färdigutbildade inom sitt yrkesområde. Rektorn har vidgått att alla elever inte får samtliga kursmoment på sina nuvarande apl-placeringar.

Skolinspektionen bedömer vidare att rektorns beslut om apl inte uppfyller författningarnas krav. Av utredningen framgår att det endast har beslutats om hur stor del i procent av en kurs som ska förläggas på apl. Rektorn har dock inte fattat beslut om vilka moment i en kurs som ska göras på

arbetsplatsen och det är därmed inte tydligt hur det arbetsförlagda lärandet är kopplat till innehållet i ämnes- och kursplanerna. Rektorns beslut är ett viktigt led i att kvalitetssäkra det arbetsplatsförlagda lärandet. Det måste därför vara tydligt för alla inblandade parter vad rektorn beslutat gällande vilka delar av utbildningen som är förlagd till aktuell arbetsplats. För att fylla sin avsedda funktion ska ett sådant beslut fattas innan det arbetsplatsförlagda arbetet påbörjas. Inför beslutet behöver rektorn ett underlag om vad som är möjligt att genomföra på de aktuella arbetsplatserna. Besluten behöver därför föregås av samråd med respektive arbetsplats. Utredningen visar dock att sådant samråd inte alltid sker.

Huvudmannen har visserligen uppgett att rektorn bestämmer vilka kursmoment som ska förläggas till apl efter dialog med ansvarig lärare. Det har dock i utredningen framkommit att både apl-handledare och elever saknar kännedom om vilka kursmoment som eleverna ska genomföra på arbetsplatsen och vilket centralt innehåll som ska behandlas. Av intervjuer med lärare har vidare framkommit att det inte alltid är bestämt på förhand vilka kursmoment och vilket centralt innehåll som ska genomföras på apl. Lärare får i stället under läsårets gång, genom samtal och besök på arbetsplatsen, bilda sig en uppfattning av vilka kursmoment och vilket centralt innehåll som eleverna faktiskt fått ta del av på sina apl-platser.

En konsekvens av att innehållet i apl inte tydligt har klargjorts är att det uppstår en osäkerhet för eleverna och även för de betygssättande lärarna kring vad som har ingått under apl och vilka erfarenheter och kunskaper eleverna har fått. Detta riskerar att medföra att elever bedöms och betygsätts på moment som eleverna inte fått genomföra.

Val av ingripande

Skolinspektionen får förelägga en huvudman som står under dess tillsyn att fullgöra sina skyldigheter, om verksamheten inte uppfyller de krav som följer av de föreskrifter som gäller för verksamheten. Ett sådant beslut om föreläggande gäller omedelbart. Föreläggandet ska ange de åtgärder som Skolinspektionen anser nödvändiga för att avhjälpa de påtalade bristerna. Om bristerna bedöms vara ett allvarligt missförhållande ska det anges (26 kap. 10 § skollagen).

Ett föreläggande får förenas med vite. Ett föreläggande ska förenas med vite om föreläggandet avser en eller flera brister som allvarligt försvårar förutsättningarna för eleverna att nå målen för utbildningen, om det inte av särskilda skäl är obehövt (26 kap. 27 § skollagen).

Eftersom Praktiska Gymnasiet Örnköldsvik inte uppfyller de krav som följer av föreskrifter som gäller för verksamheten finns det skäl att

förelägga huvudmannen att fullgöra sina skyldigheter och vidta åtgärder för att avhjälpa bristerna.

Skolenheten brister i förhållande till krav i författningarna som är centrala för elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen och även för att upprätthålla likvärdighet. Bristerna får till följd att eleverna inte får den utbildning de har rätt till. De brister som konstateras i detta beslut har pågått under en längre tid och försvårar allvarligt elevernas förutsättningar att nå målen för utbildningen. Föreläggandet ska därför förenas med vite. Det har inte framkommit något särskilt skäl som gör vitet obehövt.

Skolinspektionen bedömer därutöver att bristerna utgör ett allvarligt missförhållande och att bristerna är sådana att de rubbar förutsättningarna för verksamheten. Bristerna i utbildningen på naturbruksprogrammet, inriktning djurvård och bygg- och anläggningsprogrammet, inriktning husbyggnation samt mark och anläggning är allvarliga och omfattande då apl är en central del av utbildningen, i synnerhet för elever som går en lärlingsutbildning, och avgörande för kvaliteten på nationella yrkesprogram.

Ett vitesbelopp ska enligt 3 § viteslagen (1985:206) fastställas till ett belopp som med hänsyn till vad som är känt om adressatens ekonomiska förhållanden och till omständigheterna i övrigt kan antas förmå honom att följa det föreläggande som är förenat med vitet. Med hänsyn till huvudmannens ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt bedömer Skolinspektionen att vitesbeloppet ska bestämmas till 8 500 000 kronor.

2025-02-14

X Sofie Lindén

Beslutsfattare

Signerat av: Sofie Lindén

2025-02-14

X Ida Sköld Aliefendic

Föredragande

Signerat av: Ida Sköld Aliefendic

I ärendets handläggning har även regionjurist Maria Nyman samt utredarna Anna Thuröe och Charlotta Nord medverkat.

Bilaga: Hur ni överklagar

Om ni anser att beslutet om föreläggande vid vite är felaktigt kan ni överklaga det genom att skriva till förvaltningsrätten. Ställ överklagandet till Förvaltningsrätten i Stockholm, men skicka det till Skolinspektionen, Ange kontorsadressen, eller till skolinspektionen@skolinspektionen.se.

Ange följande i överklagandet:

- Namn, personnummer eller organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer.
- Vilket beslut ni överklagar och ärendets diarienummer.
- Vilken ändring ni vill ha och varför ni anser att beslutet ska ändras.

Om ni anlitar ett ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress och telefonnummer anges.

Överklagandet ska ha kommit in till Skolinspektion inom tre veckor från den dag ni har fått del av beslutet. Om ni företräder det allmänna, t.ex. en kommun, ska överklagandet istället ha inkommit inom tre veckor från den dag då beslutet meddelades.

Om överklagandet har kommit in i rätt tid kommer Skolinspektion att pröva om beslutet ska ändras och sedan skicka överklagandet, handlingarna i det överklagade ärendet och eventuellt nytt beslut till Förvaltningsrätten i Stockholm.